

2020/21

FARSOT, FORSKARE & FÖRTROENDE I FOKUS

VA-barometern 2020/21 – VA-rapport 2020:4

ISSN: 1653-6843

ISBN: 978-91-89039-07-0

Utgivare: Vetenskap & Allmänhet, VA

Grev Turegatan 14, 114 46 Stockholm

Telefon: 08-791 30 54

E-post: info@v-a.se

Webbplats: www.v-a.se

Facebook/Instagram/LinkedIn/Twitter: [vetenskapollm](#)

YouTube: [vetenskapollmanhet](#)

Författare: Martin Bergman, Gustav Bohlin, Fredrik Brounéus

Fotografier: Ben Libberton, Maria Hagar dt, Gabrielle Beans, Lotta Tomasson

Grafisk form: Pelle Isaksson

Mer information om undersökningen finns på www.v-a.se
Rapporten får gärna citeras med angivande av VA som källa.

Detta är några av resultaten i årets VA-barometer:

- Vetenskap och teknik förbättrar livet enligt de flesta.
- Stärkt förtroende för forskning och forskare.
- Forskaryrket lockar både yngre och äldre.
- En majoritet tycker att lagom hänsyn tas till forskning i hanteringen av corona.

VA-barometern 2020/2021 är baserad på 1 018 telefonintervjuer med ett slumpmässigt urval representativt för den svenska allmänheten, 16–74 år. Mätningen är den nittonde sedan Vetenskap & Allmänhet, VA, bildades 2002.

Läs mer om undersökningen på sidan 30.

ÅRET SOM GICK

Paolo Macchiarini, tidigare forskare på Karolinska Institutet, döms i Italien till fängelse för att ha missbrukat sin ställning som läkare. Domen har inget med de omtalade luftstrupsoperationerna i Sverige att göra.

De två **första coronafallen i Europa** rapporteras från Frankrike.

Kinesiska forskare identifierar det nya viruset som en typ av **coronavirus**.

Brexit – Storbritannien lämnar EU. Utträdet har skjutits fram flera gånger efter folkomröstningen 2016.

Stor smittspridning i **norra Italien** med Lombardiet som epicentrum.

WHO klassar utbrottet av det nya coronaviruset som en **pandemi**.

Gymnasieskolor, vuxenutbildningar och högskolor rekommenderas av regeringen att övergå till **distansundervisning**.

22 forskare publicerar en uppmärksam debattartikel som kritiserar Sveriges coronastrategi på DN Debatt.

Palmeutredningen läggs ned och Skandiamannen pekas ut som den troliga mördaren av chefsåklagare Krister Petersson.

Över **800 000 bekräftade döda** i världen.

WHO meddelar att sjukdomen **polio** är utrotad i Afrika.

okt nov dec 2020 jan feb mars april maj juni juli aug sept

Kina informerar Världshälsorganisationen (WHO) om ett **okänt virus** som orsakar luftvägssymtom och som under december spridit sig i staden Wuhan i Kina.

Meteorologiska världsorganisationen (WMO) slår fast att det senaste årtiondet var det **varmaste** som någonsin uppmätts och att 2019 var det näst varmaste året.

Första bekräftade **coronafallet i Sverige**. En kvinna i 20-årsåldern som varit i Wuhan isoleras på sjukhus i Jönköping.

Över **100 000 bekräftade döda** i världen.

Storbritanniens premiärminister **Boris Johnson** förs till sjukhus med bekräftad covid-19.

Över **5 000 bekräftade döda** i Sverige.

DNA-släkttforskning leder till att gärningsmannen till **dubbelmordet i Linköping** 2004 kan identifieras och gripas.

Skogsbränder skakar Australien. Omfattningen av bränderna motsvarar nästan halva Sveriges yta. Världsnaturfonden uppskattar att tre miljarder djur dör i bränderna.

Första **dödsfallet i Sverige**.

Offentliga sammankomster med mer än 500 personer förbjuds i Sverige och **karensdagen** avskaffas tillfälligt.

George Floyd dödas av poliser i Minneapolis i USA vilket leder till omfattande **Black Lives Matter**-demonstrationer på över 450 platser runtom i USA och globalt.

Omfattande protester i **Belarus** efter att Aleksandr Lukasjenko utropat sig till segrare i presidentvalet.

 Pandemirelaterade händelser

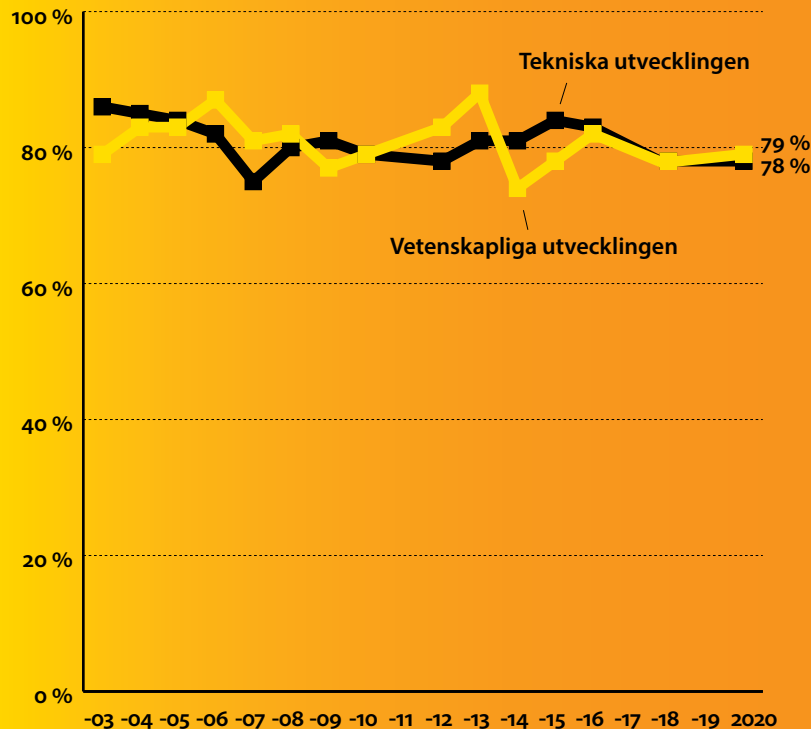
VETENSKAP & TEKNIK FÖRBÄTTRAR LIVET ...

Åtta av tio svenskar tycker att den vetenskapliga respektive tekniska utvecklingen har gjort livet *mycket* eller *något bättre* de senaste 10–20 åren. Personer under 45 år tycker att den vetenskapliga utvecklingen har gjort livet bättre i större utsträckning än personer över 60.

En större andel kvinnor än män menar att den vetenskapliga utvecklingen har gjort livet bättre (83 respektive 75 procent). Samtidigt tycker fler män än kvinnor att den vetenskapliga utvecklingen har gjort livet sämre (9 respektive 3 procent). I synen på den tekniska utvecklingen ses inga skillnader mellan män och kvinnor eller mellan olika åldersgrupper.

*Figuren visar andelen som svarar **mycket bättre** eller **något bättre** på frågorna om **den vetenskapliga** respektive **tekniska utvecklingen de senaste 10–20 åren gjort livet bättre eller sämre för oss vanliga människor**. Jämförelse mellan åren 2003–2010, 2012–2016, 2018 och 2020.*

ANTAL SVARANDE 2020: 512 (VETENSKAPLIGA) 506 (TEKNISKA)

... MEN BILDEN HAR FÖRÄNDRATS

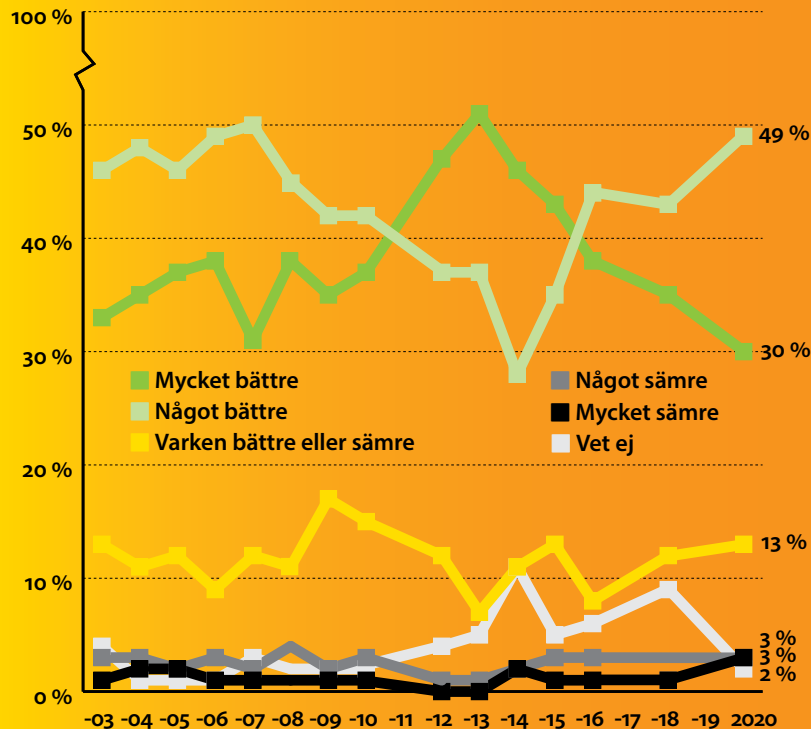
Även om andelen svenskar som tycker att den vetenskapliga utvecklingen har gjort livet bättre är oförändrat hög, har fördelningen mellan alternativen *mycket bättre* respektive *något bättre* varierat över tid. De senaste åren syns en minskad andel *mycket bättre* medan andelen *något bättre* har ökat. Förändringen syns bland både kvinnor och män, och är särskilt tydlig bland personer som är 60 år eller äldre.

Svenskarna verkar ha enklare att ta ställning i frågan än tidigare. Bara två procent svarar *vet ej*. Motsvarande andel var nio procent 2018.

Även när det gäller synen på den tekniska utvecklingen så är det en ökande andel som svarar *något bättre* och färre som svarar *mycket bättre* under de senaste åren.

Figuren visar svaren på frågan om den vetenskapliga utvecklingen de senaste 10–20 åren gjort livet bättre eller sämre för oss vanliga människor. Jämförelse mellan åren 2003–2010, 2012–2016, 2018 och 2020.

ANTAL SVARANDE 2020: 512

FÖRSIKTIGARE SYN PÅ FRAMTIDEN

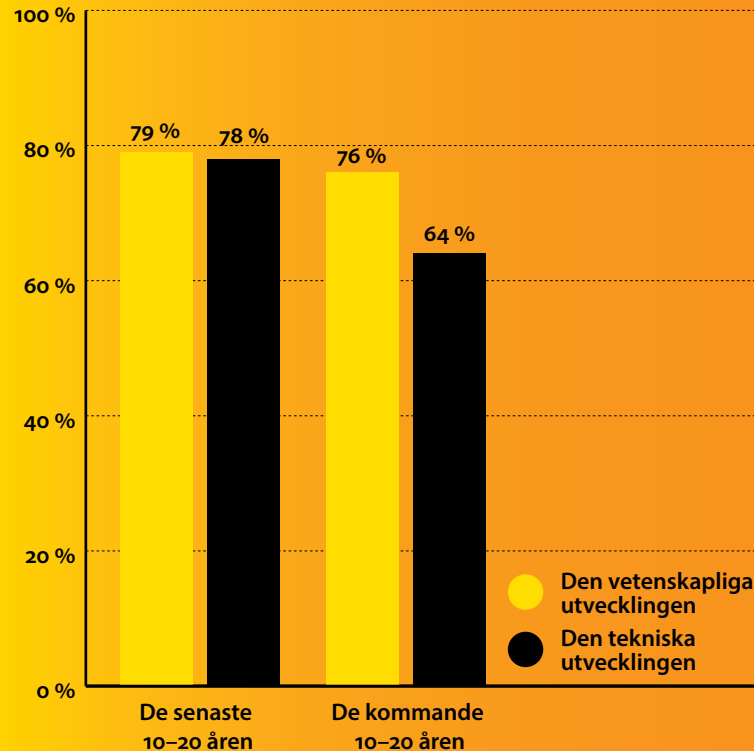
Åsikterna om hur den tekniska respektive vetenskapliga utvecklingen kommer att påverka oss *i framtiden* går isär. Optimismen är större för den vetenskapliga utvecklingen, där tre av fyra svenskar (76 procent) tror att den kommer att göra våra liv *mycket* eller *något bättre*.

Motsvarande andel för den tekniska utvecklingen är 64 procent.

Högskoleutbildade har större tilltro till vetenskap än teknik när det gäller förmågan att göra livet bättre i framtiden. Bland personer utan högskoleutbildning är framtidstron ungefär lika stor för båda områdena.

*Figuren visar andelen som anser att **den vetenskapliga och tekniska utvecklingen de senaste 10–20 åren, respektive de kommande 10–20 åren, gjort/kommer att göra livet mycket eller något bättre för oss vanliga människor.***

ANTAL SVARANDE: 512 (VETENSKAPLIGA) 506 (TEKNISKA)

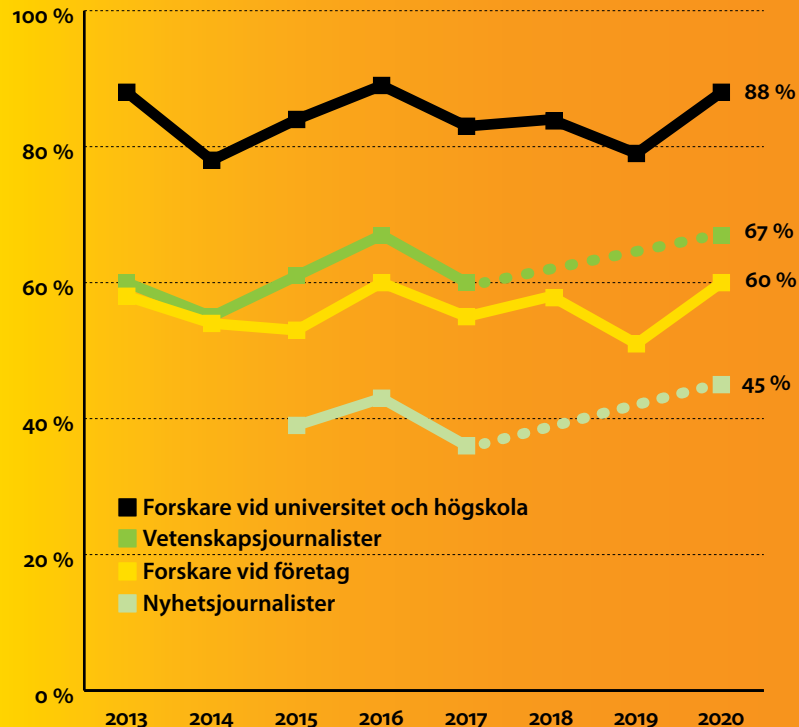
STORT FÖRTROENDE FÖR FORSKARE ...

Förtroendet för forskare har stärkts. Närmare nio av tio (88 procent) har *mycket* eller *ganska stort* förtroende för forskare vid universitet och högskolor, en uppgång med nio procentenheter sedan 2019. Sex av tio (60 procent) har *mycket* eller *ganska stort* förtroende för forskare vid företag, även det en ökning med nio procentenheter.

Två av tre svenskar (67 procent) har *mycket* eller *ganska stort* förtroende för vetenskapsjournalister, och knappt hälften (45 procent) har motsvarande förtroende för nyhetsjournalister.

*Figuren visar andelen med **mycket** eller **ganska stort** förtroende för forskare vid universitet och högskolor, forskare vid företag, vetenskapsjournalister samt nyhetsjournalister. Jämförelse mellan åren 2013–2020. (Fyrgradig skala: Mycket stort, Ganska stort, Ganska litet, Mycket litet)*

ANTAL SVARANDE 2020: 1 018

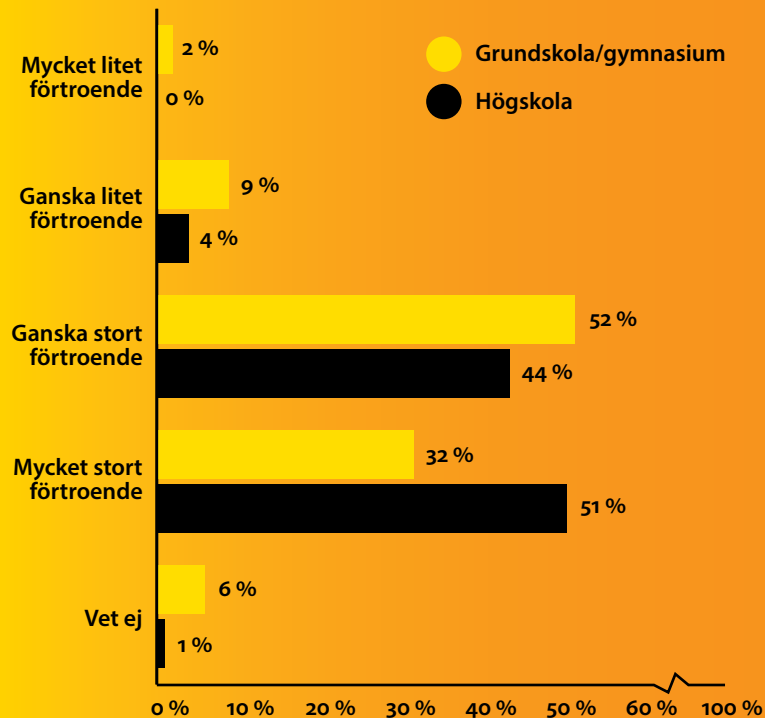

... SÄRSKILT BLAND HÖGUTBILDADE

Bland personer med högskoleutbildning har varannan (51 procent) *mycket stort* förtroende för forskare vid universitet och högskolor. Motsvarande andel bland personer utan högskoleutbildning är en av tre (32 procent). I denna grupp finns i stället högre andelar med *ganska stort* respektive *ganska litet* förtroende och även en större andel som svarar *vet ej*.

Figuren visar svaren på frågan **vilket förtroende har du för forskare vid universitet och högskolor**, uppdelat på personer med en högskoleutbildning och personer med grundskola eller gymnasium som högsta avslutade utbildning.

ANTAL SVARANDE: 444 (GRUNDSKOLA/GYMNASIUM) 572 (HÖGSKOLA)

PÅVERKAR PANDEMIN FÖRTROENDET?

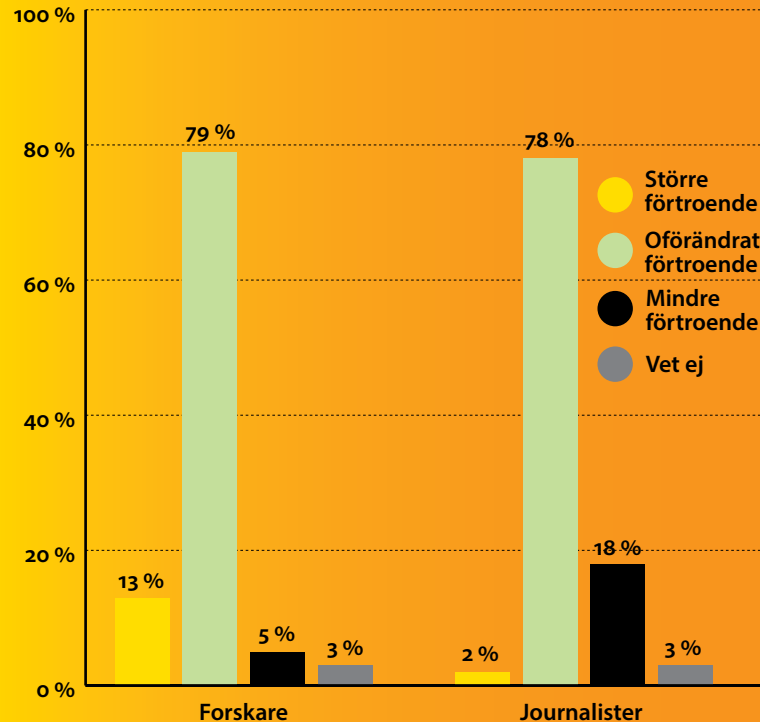
Åtta av tio svenskar uppger att coronapandemin inte har påverkat deras förtroende för forskare. Andelen är lika stor när frågan gäller journalister. En av åtta (13 procent) anger att de har fått ett *större* förtroende för forskare under pandemin, något endast en av femtio (två procent) säger sig ha fått för journalister.

Var femte person (18 procent) har fått ett *mindre* förtroende för journalister under pandemin. Bara var tjugonde (fem procent) anger att de har fått ett mindre förtroende för forskare.

Bland personer födda utomlands är det en mindre andel som har oförändrat förtroende och en större andel som har minskat förtroende, både för forskare och journalister, jämfört med personer födda i Sverige.

*Figuren visar svaren på frågorna **Har coronapandemin påverkat ditt förtroende för forskare respektive journalister?***

ANTAL SVARANDE: 1 018

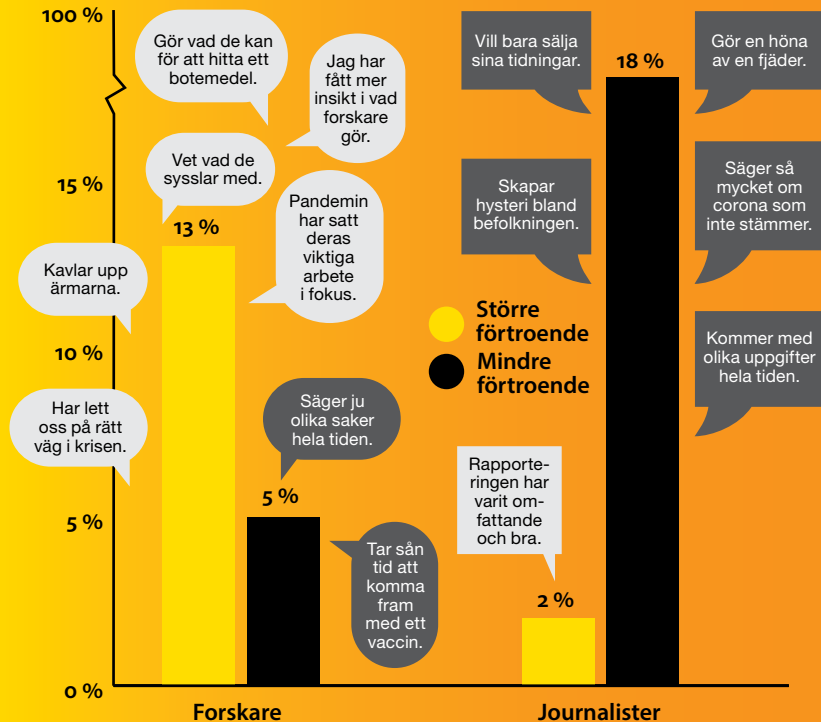
SKÄL TILL ÄNDRAT FÖRTROENDE

De som har fått ett ökat förtroende för forskare under pandemin motiverar ofta det med att forskarna är *kompetenta, engagerade* och avgörande för att hitta ett *framtida vaccin*. Men också att forskare *syns mer än tidigare* och att man har fått en *ökad insikt i forskarnas arbete*. Bland dem som fått ett sänkt förtroende är vanliga skäl att forskare kommer med *olika information* eller *motsäger varandra*, samt att de är *ineffektiva/långsamma*.

De vanligaste skälen till ett minskat förtroende för journalister är att dessa *överdriver, skrämmer, publicerar felaktig information* och *agerar för egen vinning*. De som i stället fått ett större förtroende för journalister menar att rapporteringen överlag har varit *förtroendeingivande och bra*.

Vanliga svar på frågan Vilken är den främsta anledningen till att ditt förtroende blivit större/mindre?

ANTAL SVARANDE: 120 (FORSKARE – STÖRRE FÖRTROENDE), 41 (FORSKARE – MINDRE FÖRTROENDE), 18 (JOURNALISTER – STÖRRE FÖRTROENDE), 162 (JOURNALISTER – MINDRE FÖRTROENDE)

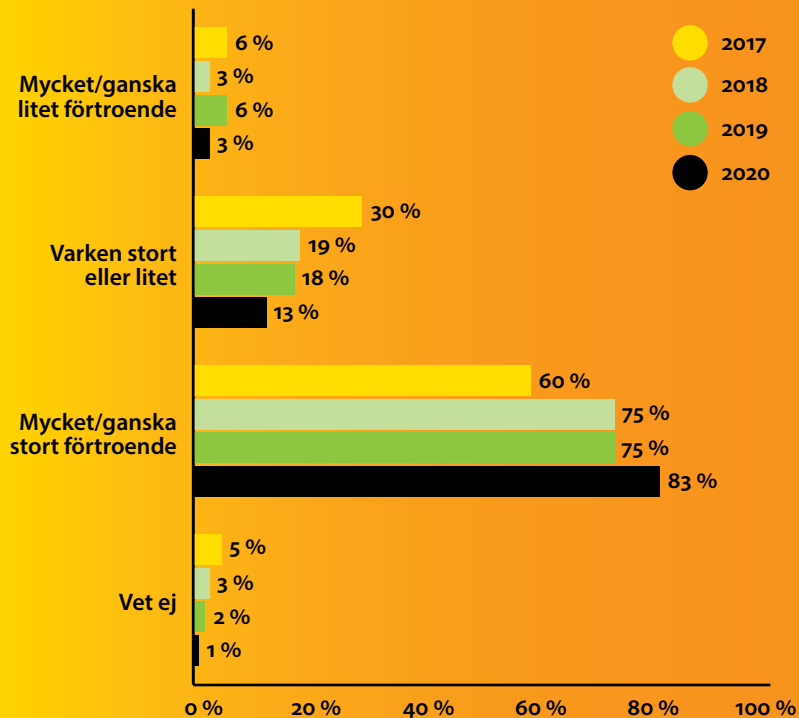
STÄRKT FÖRTROENDE FÖR FORSKNING

83 procent av svenskarna har *mycket* eller *ganska stort* förtroende för forskning, vilket är det högsta resultatet sedan frågan började ställas för tre år sedan. Jämfört med 2019 är det färre som har *mycket* eller *ganska litet förtroende* och som har *varken stort eller litet förtroende*.

Större förtroende för forskning ses bland högskoleutbildade jämfört med personer som saknar högskoleutbildning och bland boende i storstäder och storstadsnära kommuner jämfört med personer i andra delar av landet.

*Figuren visar svaren på frågan **Vilket förtroende har du för forskning generellt?** Jämförelse mellan åren 2017–2020.*

ANTAL SVARANDE: 1 021 (2017) | 052 (2018) | 021 (2019) | 018 (2020)

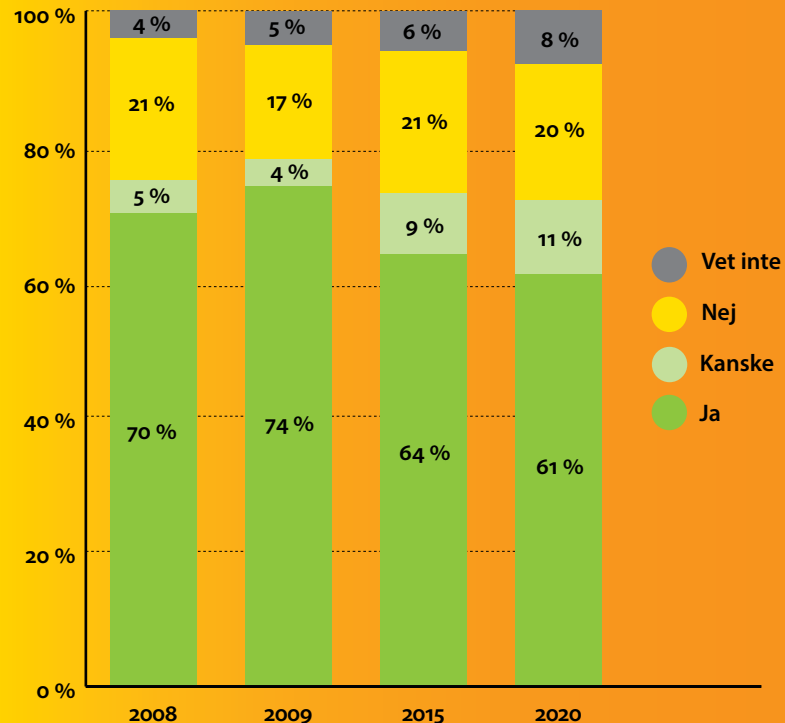
FORSKARYRKET REKOMMENDERAS!

Sex av tio svenskar (61 procent) skulle rekommendera någon de känner att bli forskare. Bland personer med en högskoleutbildning skulle 70 procent rekommendera någon att bli forskare. Motsvarande andel bland personer utan högskoleutbildning är 55 procent.

Det är mer sannolikt att man skulle rekommendera någon att bli forskare om man själv har en familjemedlem, släkting eller nära vän som är forskare. Bland dessa skulle åtta av tio (78 procent) rekommendera någon att bli forskare, att jämföra med drygt hälften (54 procent) bland de som inte har någon i sin närhet som arbetar med forskning.

*Figuren visar svaren på frågan **Skulle du rekommendera någon du känner att bli forskare?** Jämförelse mellan åren 2008, 2009, 2015 och 2020.*

ANTAL SVARANDE: 1 017 (2008) | 000 (2009) | 011 (2015) | 018 (2020)

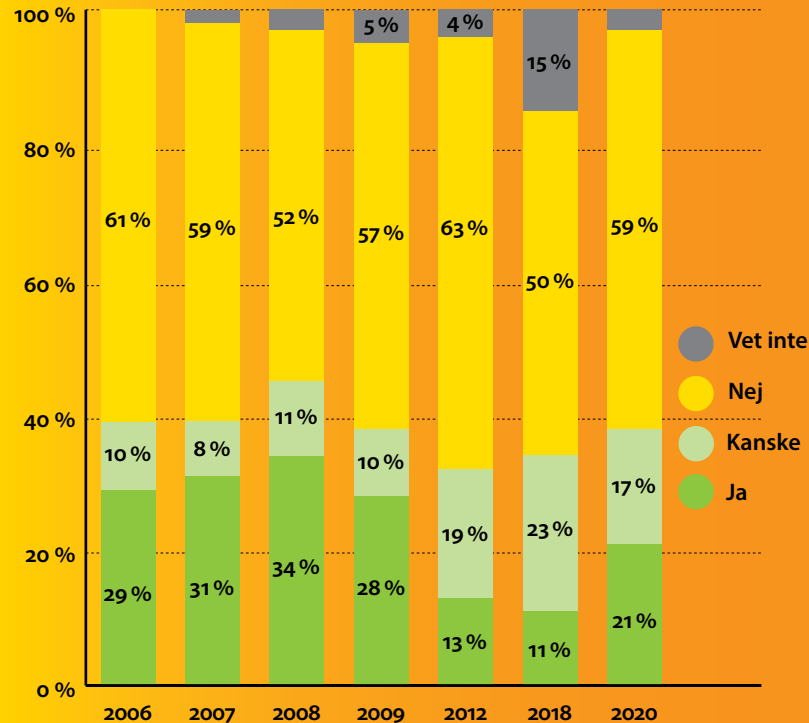
BLI FORSKARE I FRAMTIDEN?

Var femte person i åldern 16–29 skulle vilja jobba som forskare i framtiden. Det är nästan en dubbelt så stor andel som när frågan ställdes 2018. Sex av tio (59 procent) svarar *nej* på frågan om de vill arbeta som forskare i framtiden, vilket inte är någon statistiskt säkerställd skillnad jämfört med 2018. Dock har andelen som svarar *vet ej* minskat från 15 till 3 procent.

Bland unga som bor i mindre städer och landsbygds-kommuner svarar 77 procent *nej* på frågan om de skulle vilja jobba som forskare i framtiden. Motsvarande andel i storstäder och storstadsnära kommuner är 54 procent.

*Figuren visar svaren på frågan **Skulle du vilja arbeta som forskare i framtiden?** ställd till personer mellan 16 och 29 år. Jämförelse mellan åren 2006–2009, 2012, 2018 och 2020.*

ANTAL SVARANDE: 232 (2006) 216 (2007) 208 (2008) 226 (2009) 248 (2012) 269 (2018) 258 (2020)

ÄVEN ÄLDRE VILL FORSKA

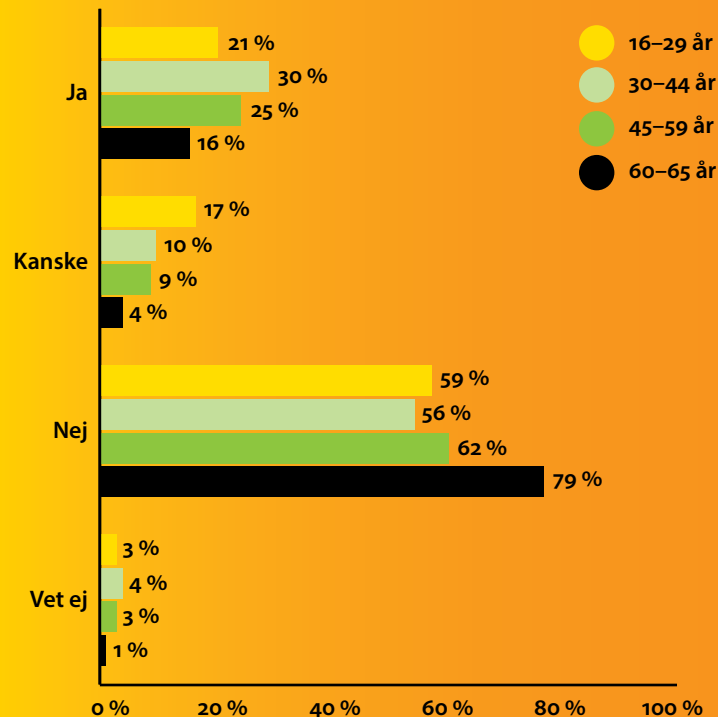
I tidigare undersökningar har frågan om man vill arbeta som forskare i framtiden enbart ställts till personer mellan 16 och 29 år. I år ställdes frågan även till äldre deltagare, upp till 65 år.

Intresset för att arbeta som forskare i framtiden skiljer sig inte nämnvärt mellan olika åldersgrupper. Högst andel som svarar *ja* finns i gruppen 30–44 år (30 procent) och lägst andel i gruppen 60–65 år (16 procent).

Personer som har någon familjemedlem, släkting eller nära vän som arbetar med forskning svarar *ja* i högre utsträckning än personer som inte har det (36 jämfört med 21 procent).

*Figuren visar svaren på frågan **Skulle du vilja arbeta som forskare i framtiden?** ställd till personer mellan 16 och 65 år, uppdelade i fyra ålderskategorier.*

ANTAL SVARANDE: 258 (16–29 ÅR) 264 (30–44 ÅR) 265 (45–59 ÅR) 108 (60–65 ÅR)

FORSKNING OCH POLITISKA BESLUT

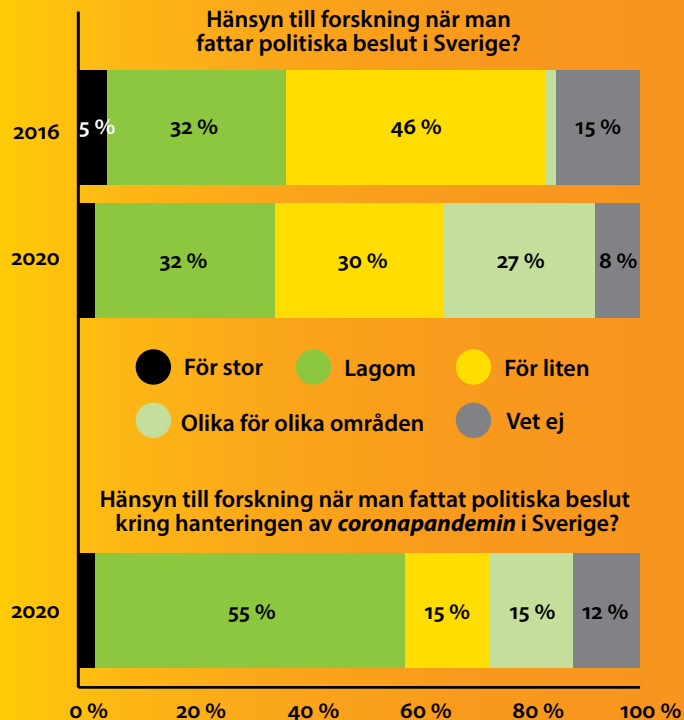
En tredjedel (32 procent) av svenskarna tycker att man tar *lagom* hänsyn till forskning när man fattar politiska beslut i Sverige, och nästan lika många (30 procent) menar att man tar *för liten* hänsyn. Jämfört med 2016 tycker en mindre andel att man tar *för liten* hänsyn till forskning i dag.

När det gäller politiska beslut i hanteringen av coronapandemin i Sverige anser en majoritet (55 procent) att man tar *lagom* hänsyn till forskning. Endast 15 procent tycker att man tar *för liten* hänsyn.

Figuren visar svaren på frågan Överlag, i vilken utsträckning tycker du att man tar hänsyn till forskning när man fattar politiska beslut i Sverige, respektive när man fattat politiska beslut kring hanteringen av coronapandemin i Sverige?

Jämförelse mellan åren 2016 och 2020.

ANTAL SVARANDE: I 023 (2016) 512 (2020 BESLUT GENERELLT) 506 (2020 BESLUT KRING HANTERING AV CORONA)

OM VA-BAROMETERN

VA-barometern genomförs varje år sedan 2002. Undersökningen görs genom telefonintervjuer med ett slumpmässigt och stratifierat urval, cirka 1 000 personer (i år 1 018), av den svenska befolkningen i åldern 16–74 år. Svarsfrekvensen i årets undersökning var 44 procent. De svarande är representativa utifrån variablerna kön, ålder och typ av boendekommun. Viktning har sedan 2014 (2013 för förtroendet för forskare) använts för att uppnå representativitet även gällande utbildningsnivå. Endast statistiskt signifikanta jämförelser mellan svarsgrupper redovisas.

Intervjuerna görs efter sommaren och är avslutade innan årets Nobelpristagare tillkännages, med tanke på prisets mediala uppmärksamhet. Årets intervjuer gjordes mellan den 24 augusti och 1 oktober 2020.

Sedan 2012 görs intervjuerna av Exquiro Market Research. En referensgrupp med experter på enkätmetodik hjälper till att utveckla frågorna. Frågorna finns att ladda ner på www.v-a.se.

Vetenskap & Allmänhet, VA, främjar dialog och öppenhet mellan allmänhet och forskare. Föreningen arbetar för att åstadkomma samtal i nya former om forskning.

VA utvecklar också ny kunskap om samspelet forskning–samhälle genom opinionsundersökningar och studier.

Ett 100-tal organisationer är medlemmar i VA. Här ingår bland annat myndigheter, företag och föreningar. Dessutom finns individuella medlemmar.

Vetenskap & Allmänhet

Läs mer på www.v-a.se